

GAZETĂ TRANSILVANIEI.

Gazetă ese de 2 ori: Mercurea și Duminecă, Foi'a, cindu concedu ajutoriale. — Pretiul: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tiere esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $2\frac{1}{3}$ galbini mon. sunatòria.

Anulu XXXV.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taxa timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 73.

Brasovu 28|16 Septembre

1872.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Brasovu 27/9 1872.

Una indignatiune generale a ocupat animalele cele incordate ale infratitilor brasioveni, cindu se convinseră, ca totu e adeveru curat, cumca deputatii sasi ai Brasovului, cu tōte reclamarile si petitiunea cassativa a infratitilor, totu s'au verificat. Si cum s'a potutu face o nedreptate atatu de strigatòria?! In Fagarasiu, ca romanii se afla in dreptu a -si apară competinti'a facia cu cativa maghiari, diet'a, care ar' trebui se conste din parentii patriei fora dōosebire de natiune, a decisu in favorea a vro cativa maghiari, că parinti numai ai maghiarilor! ca ministrul avu dreptu a demanda comisiunei se impleinésca voi'a maghiarilor, fora a cugeta, ca unu prejudeciu că acest'a face satira din tōta libertatea de alegere si in alte cercuri; ca, ministrul se aplaudă, ca a facutu pasi, că alegerea din Fagarasiu se se faca la comand'a sa, a ministrului, er' nu dupa competinti'a representantiei districtului! In Brasovu, ca se afla érasi romanii, că infratiti in dreptu că lumin'a sōrelui, tocma acela-si ministrul nu vră se scie de aperarea asuprimitilor in contra asupritorilor, ci ii lasă in tina, favorandu siretlicul sasu in caus'a alegorilor! Si diet'a si aici se se arate atatu de pucinu pasatoria!

Ecce, ca pentru romanu asta stare a lucrurilor nu e decat o jocaria a constitutionalismului de adi cu celu mai scumpu dreptu alu lui! Ecce, ca pentru sustinerea pretensiunilor dreptului nostru politicu national, si pentru sustinerea stimei nationale singur'a passivitate absoluta facia cu dieta din Pesta e remediulu, pana atunci, pana cindu se va preface satir'a, volnici'a si coruptiunea constitutionale in adeverata libertate de alegeri, dupa lege fipta, neelastica pentru patri'a nostra.

Si ce cusuru s'a pusu infratitilor, de li a lasatu diet'a nerespectata petitiunea cassativa? Sa pretinsu pro forma, ca petitiunea a avutu scaderi de formalitate, ca-ce trebuea pentru doi deputati dōue petitiuni cu 2000 fr. er' nu una cu 1000 fr. pentru cassarea alegiei a 2 deputati sasi. Ei bine, der' numai in Ungaria e usululu acest'a, ca-ce numai acolo se alege intr'unu cercu unu singuru deputatu, er' in Transilvani'a se alegu intr'unu cercu 2 deputati deodata, cu acelesi cedule, cu acel'asi procesu, ecce ca e nedrépta acésta imputare, si déca nu, de ce se sustiene diversitatea in legea de alegeri?! Altu cusuru se pretende, ca in favorea celor stersi din dreptulu de alegere in petitiune n'a fostu neci o vorba, ca nu s'au facutu plansori reclamante, numai atat'a se dice, ca 700 insi s'au despoiatu de dreptulu de alegorii.

Ei bine, der' déca diet'a e drépta, de ce n'a amanatu verificarea dep. sasi, pana cindu s'ar' fi tramsu cele cerute de formalitatii; se se fi poruncit, că se se suplinésca, déca e adeveru, tōte reccerintiele, ca dōr' Brasovulu n'ar' fi tanjitu a mai adauge una 1000 fr. si a tramite totu ce lipsesce!

Dér' decatul tōte mai curiosa fù scus'a desparțimentului VI, in care se verificara sasii, ca nu se tiene de ea a investiga, cum s'au intemplatu inscrierile, ca-ce acésta se tiene de resortulu ministeriului de interne. Asiadéra, ceea ce face ministrul,

fia bine, fia reu, diet'a se lu primésca că bunu facutu? Apoi ce superioritate suverana mai pôrta in frunte o asemenea dieta, déca neci la alegeri nu e independenta judecatòria? S'a potutu inse, că se nu indigneze tōte aceste pe toti respectivii, mai vertosu, ca ei se infratira tocma in intilesulu regimului si numai pentru eluptarea dreptului cuvenit fiacaruiu că civile coegale?

Am disu de multu, ca nu se va castiga nemica cu petitiunea, pentruca, déca se voru respinge aici siretiele arbitrarie ale sasilor, atunci cate alte arbitragiuri coruptionali de partita deakiana nu -si voru taia copaciul de sub pitiore? Sapienti satis.

Nu e de ajunsu a fi luptatu pana aici cu o lupta in adeveru resemnata, si disciplinata, incatuitu amu dori că in cele din patria, pela adunarile comitatense petutendinea, se se continue asemenea lupte, ci face neaperatu necesariu, că se -si caute fiacare dreptulu prin acte nedubitale de alegorii, ca-ce mane poimane va veni la rondu organisarea municipialor si cei fora dreptu er' voru remané fora majoritate pe diosu, si cindu n'ar' fi parasiti cu perfidia de unii séu altii, cari planuescu la traficari in contra.

Romanulu n'are ortacu de lupta si partita, decatul pe romanu; ecce, ca ni se deschidu ochii dureri, prin propri'a patiania, ca ne amu insielatu, cindu amu buiguitu, ca si nei că romani se ne fusionamu in una din partitele maghiare. Romanulu nu poate reesi neci cu stima neci cu caus'a decatul numai, cindu se va constitui intr'o partita strinsu nationale romana si că atara va sta la postulu si la sentinel'a intereselor sale; atunci fia si catu de pucini, ei totu voru ave petitori pe tōte celealte partite si celu pucinu va sci alege intre ele, ca din ele care da mai multu va fi sprijinita sub resvera sustinerei dreptului avutu si cuvinitu. — Asia se ne luptam aici in patria cu tōta activitatea; der' se nu ne parasimu terenul dreptului nostru de natiune polilica perfectu egale in Ardealu si sancionatul dupa lege, ca-ce parasindulu neci la calandele grecesci nu lu vomu mai recastiga ci parasindu celu avutu neamu parasitu pe noi insine pentru totudeuna.

Romanulu e avisatu de impregiurările sale, că se fia solidariu la lupt'a pentru drepturi, si dreptate; elu n'are se astepte nece unu sprijinu, nece unu favoru dela nime, ca-ce toti de tōte partile voru a se intoli din lan'a lui; elu inse totu va prospera, déca va pasi solidariu si va fi activu, forte si necurmatu activu atatu pe terenul politicu in patria, catu si la cutediare de orce intreprindere, inse nn că lipitura, ca totudeuna va esi napu din credibilitatea sa, — ci pe petiore proprie, ca asia va prospera prin poterea sa numerica intru tōte, chiar si in impregiurari că acéste prezente. Satan'a politicu ne scia slabitiunea, care a fostu si e imparechiarea. Ecce numai de acei fii ai lui se ne ferim că de ciuma, cari voru a ne dusmani intre noi, că se ne slabesc in favorea dusmanilor politici. Se ne pocaimu numai de acestu pecatu si cu totii solidariu lucrando vomu fi vii! — Inca una intrebare; Si au declarat comunitate romane limb'a romana de oficiala si de protocolu si prin orasie si prin comune si prin comitate? Déca nu, ce mai astépta? Se li se impuna si prin comune limba strina? Séu se fia siliti a primi mandate in limba strina, déca nu si au declarat limb'a de

oficiosa? Nu e nebunu cine manca siepte pani, ci cine le concede. Aici inca se simu activi, neci unu palmacu de dreptu se nulu lasamu neaperatu.

In districtulu Brasovului si a declarat vreo comuna limb'a de officiale? si déca nu, cum potu pretende, că se nu capete porunci in limba strina? Aci se nu amanamu a fi activi neci o óra.

In comitatulu Clusiu, pretensera romanii limb'a loru de limba de protocolu, care se se rectifice deodata cu celu maghiaru, astazi au limba si cu ea stima in comitat, si unde nu au romanii a cincea parte din representantia, că limb'a de protocolu se fia asecurata prin pretendere cu tōta cerbici'a?! Ecce campu de activitate intetita.

— Foile oficiose din ambe partile dualismului striga catra delegatiuni: ori veti placida totu bugetul min. de resbelu, ori tōte 3 ministeriale se voru retrage; si ca s'ar' fi si pusu intrebarea de cabinetu delegatiunilor, déca ar' mai sterge din bugetu preste 20 mil., cari se subtrasera; acum se pretende, ca delegatiunile au numai control'a, er' stergera nu se tiene de competinti'a loru. In Vien'a suntu ómenii incordati a vedé, cum se voru schima maghiari la acésta, cari vreau se dobória pe min. de resbelu Kuhn. —

Pace si totu bugetu mai mare la resbelu. —

Projectu de lege nou

despre universitatea scientifica regésca in Clusiu.

§. 1. In Clusiu se infintieza universitatea scientifica regésca ungara.

Academi'a regésca si institutulu medico-chirurgical din Clusiu se desfintieza.

§. 2. Pana atuncea, pana cindu invetiamentulu la universitate se va regulá prin lege deosebita, — regulele, cari sunt in viétia de presinte la universitatea din Pest'a au valóre si pentru acésta universitate, incatuit in acesta lege nu se face alta dispusetiune.

Pana la aducerea legei susu atinse regulele ulteriore, cu asciutarea facultatilor universitatii, le va stabili ministrul de instructiunea publica.

§. 3. Acésta universitate se imparte in patru facultati, si adeca:

- 1) facultatea de drepturi si sciintelor de statu,
- 2) facultatea de medicina,
- 3) facultatea de filosofia, limba si istoria,
- 4) facultatea de matematica si de sciintie naturale.

In legatura cu aceste dōua din urma se infintieza o preparandia de profosseri gimnasiali.

§. 4. Facultatile de sciintie in afacerile interne forméza cate o corporatiune independinte un'a de alt'a, egalu indreptatita si de sine statatore, sub presidiulu decanilor alesii prin ele.

§. 5. In fruntea facultatilor sta senatulu universitatii, a carui presiedinte e rectorulu universitatii.

De competinti'a lui se tiene pertractarea si superarea afacerilor de administratiune si corporatiune a facultatilor.

§. 6. Professorii ordinari si estraordinari, docentii si suplintii de professori au salariu anualu sistemisatu, professorilor privati compete numai didactru prelectiunilor loru.

Inse ministrul de instructiune publica pote accordá la opiniunea facultatii respective exceptio-

nalminte unu premiu anumitu aceloru professori destinsi, cari propunu unu atare studiu, a carui propunere in interesulu invetiamentului scientific este de dorintu d'r' dupa natur'a studiului la puctieni ascultatori potu contá, seu acelora, a caroru aplicare este de dorit.

§. 7. Professori ordinari si estraordinari cu ocasiunea primei organisari a acestei universitatii, la propunerea ministrului de instructiune publica se denumesc prin Maiestatea Sa Regele, é'r' supliniti de professorii privati si docenti prin ministrului de instructiune publica.

Pentru denumirile ulterioare ale professorilor ordinari, estraordinari si ale docentilor, dupa asculta-tarea opiniunei facultatii cencernite, é'r' pentru supliniti de professori pe bas'a propunerei facultatii se voru face propunerile la Maiestate, respective de numirile.

§. 8. Ministrul de instructiune publica indreptatiesce la tienerea prelegerilor private astfel de individi, cari prin facultatea respectiva s'a dechiaratu de cunoscatori la docentura privata seu cari pe carier'a scientifica si au dovedit publice cunoscatoriunea.

D'r' déca professorulu privatu in decursu de doi ani nu-si incepe prelegerile, seu dupa incep-tulu aceloru in doi ani de dile baremu unu jum-eata de anu n'a tenu tu prelegere, — indreptatirea acelui la professur'a privata incéta.

Professori privati potu estradá testimonie despre cercetarea prelegerilor cu asemenea valóre ca si professorii ordinari si estraordinari.

§. 9. Cu ocasiunea deschiderei universitatii didactrului se va stabili cu privire la impregiurarile esistinte, in viitoru inse atatu tac's'a invetiamen-tului catu si a rigoróselor, dupa ascultarea facultatilor o va stabili ministrul de instructiune publica.

Facultatile au dreptu a absolva pre asculta-tori seraci de didactru si de tac's'a rigoróselor.

§. 10. Asést'a universitate se va deschide cu incep-tulu anului scolasticu 1872/3 si dispusetiunile regimului facute pentru organisarea universitatii se incuviintéza.

§. 11. Executarea acestei legi se concrede ministrul de instructiunea publica.

Augustu Trefort m. p.

De langa calea lui Traianu.

Motto :

Asia-e bietulu romanasiu,
Elu e blandu si dragalasiu;
Ori cei spunu, catu ilu sucescu
Catu-i dicu silu amagescu:
Elu remane adeveratu
Romanu verde si curatul!
(strofa din lipitori.)

La incep-tulu vacatiunii romanii din Clusiu facundu excursiune in accompaniare a 2 fetitie au jucatu piese teatrale in Gher'l'a 3, in Siomcut'a mare 7, in Desiu 6, in Nasaudu 3, si in 12, 13 si 14 Septembre in opidulu Beclénou é'r' 3 repre-sentatiuni si anume:

„Lipitorile satelor“, „Soldatulu romanu“, „Mani'a posturilor“, „Paracliseriul“, „Cuiu lui Pepelea“, „Baba harca“, „Rosaliele in satu lui Cremin“, „Mortu si dantu“, „Fantasma“ si „sbuatoriul“. —

In Gher'l'a chiaru intelegrint'a romana necre-diendu in susceptibilitatea junilor diletanti nu iau lasatu se jóce in redutu; d'r' dupa producerile cele escelente i a parutu reu; si de aceea lea datu viptu si cortelu.

Pre totu loculu intelegrint'a iau provediutu cu viptu si cortelu gratisu.

In Desiu a datu o representatiune in favórea daunatilor de grandina.

Junii acesti bravi suntu:

DD. Vasiliu Filipu din Maia,
Andrei Centea din Capolne,
Petru Huza din Mic'a,
Ioann Gavrusiu din Iescu,
Flore Hatosu din Batia,
Nicolau Tohati din Chesseiu,

si d-siór'a Rozalia Duca din Gher'l'a,
toti solnocani, precum d-siór'a Maria Centea din

Clusiu, apoi P. Tantiu din Berindu si I Cadariu din Turd'a, sub directiunea celor 2 primi numiti.

Societatea acésta si numai că diletanta si a cascigatu mare renume prin acésta excursiune, si a demustratu strainilor ce pote romanulu, si catu-e de sonora limb'a lui pre scena. —

Inainte junilor pre carier'a Thalie romane, ca carier'a vóstra e a 2-a problema, ce natiunea ro-mana siau propusu a deslega in deceniul presentu!

In viitorile vacatiuni dorim se continuati excursiunea in tienuturile nóstre, si se jocati piese din viéti'a sociale din cõce de Carpati. —

Acesta sire m'a indemnatu ale scrie sirele din-tre varietatile Gaz. nr. 70, deorece publicul nu scie despre acésta nouata importanta nimicu. —

Primiti St. D-le destins'a mea stima, ce ve pastrezu.

P. Muresianu sireganulu.

Dela diet'a Ungariei.

In siedint'a din 21 Sept. dupa unele cause de verificari presedintele camerei Bitto reportéza, ca a sositu o scrisória de mana preinalta, care pro-voca ambele case se se adune intr'una spre a alege custode de coróna, si ca dupa contielegere intre presedinti astadi se va tiené siedint'a comuna. Mem-brii casei de susu se si aduna; presedintii Majlath si Bitto siedu langa olalta. Majlath saluta mem-brii ordinari, reportandule, ca scrisóri'a preinalta se va ceti. Ea cuprinde luarea inainte a alegerii custodelui corónei, fiindu c. Georgiu Károly ab-dise de inaltulu acestu oficiu. Se alegu secretari contele Victor Zichy Ferraris, si Koloman S. Zell. In scrisória se candideasa Georg Festetics br. Io-sika, Simeone Sina si Antoniu Radvanszky.

Presedintele Mailath provoca la alegere dintre acestia, pe candidatulu celu mai demnu. Tota ca-s'a inse striga; se traiésca contele Festetics. Pre-sedintele Bitto anuntia, ca diet'a a alesu cu una-nimitate pe cont. Festetics. Se autentica protocolul stante sessione transponanduse ministrului Lo-nyay spre a se midiloci sanctionarea Maiestatii. Se suspinde siedint'a pe 20 minute si candu se redeschide, intra c. Festetics in costumulu celu splen-didu intre strigari de vivate. Majlath repórtă sosirea scrisórei Maiestatic, Bitto rumpe sigilulu, se cetește, ca alegerea lui Festetics e sanctionata. Presedintele Bitto enuntia, ca cas'a primesce sanc-tionarea in cunoscintia. Contele Festetics multia-mesce pentru denumire si dice, ca -si va consacra puterile pentru rege si patria, pestrandu coróna incredintiata. Bitto repórtă, ca alesulu custode va depune juramentulu in Bud'a. Se citésce protocolul si se inchia sesiunea.

Ambele camere fura primite dupa acestea de Maiestatea Sa in Bud'a si reintorcunduse é'r' in sal'a camerei deputatilor au autenticat protocolul pen-tru depunerea juramentului.

— In caus'a fusiuni stangei cu drépt'a vor-beste „Hon“ diurnalulu stangei, ca opositiunea a facutu totu ce i sta prin putintia, că partida pol-itica, ea a mersu pre aprópe de marginile sinuciderei politico-morale si numai partid'a deakiana a venit u la rondu a intinde man'a ambiata; altfelu va fi responsabile de tote urmarile, care voru resarí din derimarea planurilor fusiunei. „Ellenor“ tiene de reu pe Ghyczy, care afara de primirea articulului din 1867 despre dualismu s'a facutu ereticu si in cre-dintia, ca uniunea personala curata nu se poate nici de catu mai multu castiga. Si inca se provoca la casulu cu Andras, care de si fusese condamnatu — acum totu fù primitu in Berlinu in audientia la imp. rusescu si éta, ca se intempla, ce nu se precalculase, asia se poate reesi si cu uniunea per-sonale.

Despre deputatii romani nu se aude, ca ce atitudine voru luá facia cu interesele romanilor. Amu astepta, că la desbaterea proiect. universitatii din Clusiu se pretenda pana la protestu dreptu perfectu de limba, prin urmare, că se fia numai pari-tetica; altufeliu se protesteze in contra jignirei dreptului de egalitate perfecta, ca-ce altufeliu in

caus'a culturii nationali remanemu mai reu decatu elotii Greciei si paria indianilor. —

Deputatii maghiari ardeleni s'a co-intielesu, că in sinulu partitei deakiane se se constituia in-tr'unu clubu deosebitu, pentru apararea intereselor Ardelene. Puf! Acum, candu numai existe Ardeala, se i se apere interesele! ? Pardon! ca se afia interese personale, maghiare si contranationale ro-mane, si pentru aceste se mai ingrigescu că casta, că maghiarisanti etc. panacandu? eventus docebit.

Estrusu din budgetulu Ungariei pe anulu 1873.

A., Spese ordinarie.

1. Pentru cas'a domnitóreia	5.650,000 fl. v. a.
2. „cabinetulu regelui si alu cancelariei de cabinetu	72,216
3. Parlamentulu Ungariei	700,000
4. Pensiunile amploiatilor regimelor dela 1849 pana la 1867	259,300
5. Pensiuni la tote bransiele	2.598,622
6. Procente imprimuturi-pentru caile ferate	4.657,464
7. Procente imprimutului de 30 milioane si spesele de-manipulatiune	1.631,860
8. Administratiunea interna a Slavonie si Croatie	4.480,000
9. Fiume	92,810
10. Comptabilitatea suprema a statului (pausiale)	150,000
Ministeriile speciale	
11. Ministrulu presedinte	329,080
12. Ministrulu de lenga perso-n'a Maiestatii Sale	64,854
13. Ministeriulu Slavonu-Croatu	48.000
14. Ministrulu de interne	6.784,946
din sum'a acésta vine pentru administratiunea municipielor, (Comiti supremi, capitani etc.)	
327,025	
15. Ministeriulu de finantie de aice cade numai pe tutunu	55.238,007
12.482,674f. pesare 3.813,792.	
16. Ministeriulu lucrarilor publice	5.577,223
de aice pentru sustinerea drumu-rlor 4.328,000 f.	
17. Ministrul de comerciu	10.917,021
pe posta vinu 5.191,100 f.	
18. Ministeriulu de instruc-tiune publica	4.119,830
de aice se dau pentru instituti-e de invetiamantu 3.306,131 f.	
19. Ministeriulu de justia	12.031,982
de unde pentru judeciele de prim'a instantia se platescu 6.943,651 f.	
Fiscalatele capeta 2.702,852 f.	
20 Ministeriulu pentru a-aperarea tierei	7.277,089

B Spese estraordinarie.

1. Ratele Imprumutului pen-tru caile ferate	546,470
2. Ratele imprumutului de 30 m.	459,800
Ministeriale speciale	
3. Ministrulu presedinte	60.000
pentru comisiunea codificatori	
4. Ministeriulu de lenga Maest. Sa	8,245
5. Ministeriulu de interne	479,818
6. Ministeriulu de finantie	18.046,772
7. Ministeriulu de comunica-tiune	48.77 ,539
8. Ministeriulu de comerciu	1.728,000
9. Ministeriulu de instructiune	759,491
10. Ministeriulu de justitia	1.011,349
11. Ministeriulu pentru aper-aarea tierei	2.968,143

C. Spese pentru operatiuni de ereditu.

1. Datoria de statu flotanta	129,600
2. Desdaunare de robote	17.350,630
3. " de desma de vinu	2.831,682
4. Imprumutu de sortitura	4.403,104
5. Imprumutu de harti de pemnu pentru linea ferata Gömör	2.119,930

6. Datoria flottanta . . .	1.582,026
7. Operatiuni de cassa . . .	3.248,400
Prin urmare ps anulu 1873 statulu are lipsa de o suma . . .	256.950,053 fl. v. a.
pentru care avemu unu venit de . . .	234.786,581 fl. v. a.
Remane deci de acoperit unu deficitu de	22.163,472 fl. v. a.

1 SEPTEMBRE.

La 1 Septembre st. n. s'au implinitu doui ani de candu Francia a suferit unulu din cele mai mari desastre militare care intristăza istoria vreunui poporu: vremu se vorbim de capitulatiunea dela Sedan.

Cum un'a viteză armata de peste 100,000 ómeni, cum fù silita ea se pue josu armele?

Asupr'a cui cade respunderea acestei immense umiliri?

Conscientia publica a intrecutu judecat'a istoriei. Ea n'a pusu greutatea acestei perderi nici in sarcin'a maresialelui Mac-Mahon, nici intr'a generelui de Wimpffen: a mersu dreptu la adeveratulu culpabile, la guvernul care, intr'unu interesu dinasticu, impinse armata francese in luncile Meusei, de aci inainte celebre s'a vestejitu cu unu nume care va remané pe siefulu aceluui guvern, cu numele de omu dela Sedan!

Conscientia publica nu s'a incelatu: că s'o probam, va fi destulu se naramu faptele cu re-cela si fara pasiune, ceea ce ne vomu si incercă se facem, citandu pe catu va fi posibile depesiele schimbate in aceste memorabile impregiurari.

Napolenu III. parasise Metzulu la 14 Augustu, in diu'a bataiei dela Borny. Maresialele Bazaine promisese se isi intórcă armata spre Paris, pe drumulu Verdunului. In timpulu sangeróselor batalii dela Gravelotte si Saint-Privat, atunci candu Bazaine, uitandusi promisiunea si tradandusi tiér'a, se imobilisa de buna voie supt zidurile Metzului, Napolenu III, silitu a fugí de pe unu pamentu care tremura de loviturile tunului, se suie la Verdun intr'unu wagonu de vite, se culca pe un'a saltea, zapacitu, palidu, si in acésta trasura ajungea la Chalons, unde se dice ca soldatii totu ilu mai cunoscute dér' nu ilu mai salutara.

Mai in acel'asi timpu, la 16 Augustu, sosia la Chalons maresialele Mac-Mahon, retragunduse pe plóia si prin noróie din batai'a dela Froeschwiller. Alu 12-lea corpu, supt generalele Vinoy, erá la Chalons: alu 7-lea corpu, supt generalele Douay, si alu 5-lea supt de Failly, urmandu un'a alta cale de catu Mac-Mahon, erau pe drumu că se vie aci. Ministrul de resbelu, comitele de Palikao, anuntia sosirea unoru noue trupe. Se mai strinsera dér' că la 100,000 ómeni, carii luara numele de armata de Chalonsu. Principele regale alu Prusiei se apro-pia deja de Chalonsu că se imprastia acésta nas-cunda armata.

Ce otarire trebue se se iea?

La 17 Augustu, se tienu, supt presedinti'a lui Napolenu III, unu consiliu de resbelu. Principele Napolenu, Maresialele Mac-Mahon, generarii Trochu, Schmitz si Berthault asistau la intrunire. Se otari forte intieptiesce ca armata de Chalons va porni spre Paris: generalele Trochu, numitu guvernatorul alu capitalei, se va grabi se puie meterezele in stare de aparare; armata maresialelui Mac-Mahon va luá posetiune pe tiermulu stangu alu Senei si va im-pedecá cu modulu acest'a inconjurarea Parisului, guvernatorele, la sosirea sea, va publicá un'a pro-clamatiune, ca s'anuntie poporatiunii parisiane in-torcerea imperatului.

Acéste resolutiuni, luate la Chalons in vedere cu salvarea patriei, escitara un'a viia nemultiumire la Paris, unde imperatés'a si ministeriulu se gan-deau mai multu la dinastia, de catu la tiéra.

Generalele Trochu se presintá la 18 Augustu inaintea regintiei si -i comunica instructiunile cu care erá inscarcinat.

„Generare, dice imperatés'a cu vioiciune, nu-mai inamicii imperatului i-au potutu insufá idea că se se intórcă la Paris: viu nu va intrá in Tu-illerii.“

Totu acésta erá si parerea ministeriului, ca-ci a dou'a di, cu dispretilu planului conceputu la Chalons, comitele de Palikao, ministrul de resbelu, declaru generalelui Trochu ca armata lui Mac-Mahon „nu va vení la Paris, ca din contra din tóte punctele Franciei, si in particularu din Paris vor pleca la teatrulu de resbelu tóte trupele, tóte materialele cari se poteau stange“. D. de Palikao apoi se mai grabise se telegrafieze imperatului ca

realisarea unui asemenea proiectu era imposibile si ca trebuiá se renuntie la ideia de a merge spre Paris.

Intre pericolul pentru corón'a sea si sórtea armatei dela Chalons, Napoleon III. nu areta neci un'a esitare: respunse d-lui de Palikao ca armata nu va vení spre Paris. Maresialele Mac-Mahon, slabu si nescindu anca déca Bazaine s'apropria de Verdun, scrise din partei ministrului de resbelu:

„Bine voiti a spune consiliului de ministrii ca pote compta pe mine si ca voi face totulu că s'ajungu pe Bazaine“.

Se scie cum mergea Bazaine spre Verdun. Dupa batai'a dela Saint-Privat, fugise cu armata sea supt tunulu Metzului si parea ca nici nu se mai gandesc ca erá acceptatul de cea-lalta parte a Argonnei.

La 20 Augustu, Mac-Mahon, forte ingrijatu, afia ca Bazaine si-a schimbatu calea dupa batai'a dela Gravelotte-Rezonville, si ca, dupa tóta aparanti'a, ii suntu inchise tóte drumurile. Acésta scire o comunica d-lui de Palikao. D. de Palikao tramite unu respunsu nelamurit, chiaru mincinosu, ca-ci s'aréta ca nu cunoscce tristele consecintie ale bataliei dela Saint-Privat, data de döue dile.

Maresialele Mac-Mahon, avendu conscientia de-spre pericolul crescundu alu acestoru esitatiuni si nesperandu de catu forte pucinu d'a se uni cu armata lui Bazaine, se decide in 21 Augustu se se apropia de Paris si -si stabili lagherulu la Reims: d'aci, déca Bazaine va veni prin Argonna, ii va intinde man'a.

Unu caletoriu care venia din Paris se presinta s'erá in lagherulu Maresialelui la Courcelles: erá d. Rouher. Ministeriulu imperatés'a, nu vreau cu nici unu pretiu ca armata si imperatulu se se intórcă la Paris: credinciosii bonapartistii totu asiá credeau si densii, si d. Rouher venia la Courcelles că interpretu alu loru.

Intru un'a convorbire tienuta intre maresialele, imperatulu si mesageru parisianu, tóte consideratiunile politice cari se impotriveau la mergerea spre Paris fura presintate de presiedintele senatului. Maresialele opuse advocatului nesce consideratiuni de ordine strategica si militare, si fù destulu de elocinte că se convinga pe d. Rouher. Pe candu se tineea siedintia, d. Rouher ieia condeiul si redactéza unu decretu prin care maresialele se numia comandante sieflu alu armatei de supt Paris, un'a epistola a lui Napolenu catre maresiale si un'a pro-clamatiune a maresialelui catre armata. Candu totulu fù scrisu, suptsemnatu si preparatu, d. Rouher pune chartiele in posunaru si se intórcă la Paris că se anuntie intórcerea imperatului si a armatei.

Un'a desolatore fatalitate vení se oprésca ese-cutarea acestui planu, care pote ca ar' fi salvatu Francia. In acelasi tempu cu d. Rouher, sosira la Paris, in 22 Augustu, depesiele expediate din Metz de maresialele Bazaine, a döu'a di dupa batalia dela Saint-privat. Intr'un'a dicea: speru me-reu se ieu directiunea spre nordu si se me abatu apoi pe la Montmedy; in alta, mai pucinu afirma-tiva, scria maresialelui Mac-Mahon: „ca se ope-rezu junctiunea mea cu d-ta, e probable ca voi luá directiunea nordu; te voi incunoscintia candu me voi poté pune pe drumu fara a compromite armata“.

D. de Palikao si guvernul fura rapiti de ace-ste depesie, cari impedeau intórcerea spre Paris a armatei dela Chalons. Astufeliu ministrulu de resbelu se grabi se telegrafieze imperatului. Se va bagá de séma ca imperatulu e mereu consideratu că sieflu supremu, cu tóte declaratiunile d-lui Palikao la tribun'a Adunarii.

D. de Palikao scrise: „simtiementulu unanimu alu consiliului, in faci'a sciriloru dela maresiale Bazaine, e mai energicu de catu ori candu. Otaririle luate ieri sera — acelea pe cari d. Rouher le adusese dela Chalons — aru trebuí lasate la o parte. Neajutorarea lui Bazaine ar' avé la Paris cele mai deplorabile consecintie. Asceptam respunsu prin telegrafu“.

Imperatulu respunde: „plecamu mane la Montmedy“.

Din parte-i, maresialele Mac-Mahon, mereu forte preocupatu de imprudinti'a acestei mergeri spre nordu, inse crediendu mereu ca Bazaine se va pune in miscare, telegrafia la Paris: „am se ieu dispositiuni că se me indreptezi spre l'Aisne“.

Dela liniele din l'Aisne, retragerea armatei erá asicurata prin partea de media-nópte.

Mac-Mahon naintéza pana la Rethel si Vouziers si incredintéza mai multoru emisari urmatórea de-pesia, adresata lui Bazaine:

„Am primitu depesi'a d-tale dela 19. Eu sunt la Reims: mergu in directiunea din spre Mont-medy. Poimane voi fi in l'Aisne, de unde voi operá dupa impregiurari că se -ti viu in ajutoriu.

Acésta depesia insemnata fu inmanata lui Bazaine la 23 Augustu de unu agintie de politia din Thionville; elu nu tienù nici unu comptu de dens'a si, dupa noue deliberari, lasa pe Mac-Mahon in incuratura. La 25 Augustu, comandantele din Mont-medy scrise lui Mac-Mahon: „nici un'a scire dela Bazaine“.

(Va urmá.)

Literariu. „Dictionnaire d'étymologie daco-romane éléments latins comparés avec les autres langues romanes par A. de Cihac. Francfort s/M. 1870 — dédié à la nation daco-romane“ ¹⁾ este titlulu unui opu francesu, despre care luai conoscentia trecundu prin Pest'a. Fiindu caletoriu n'am tempu a apretiu pre largu opulu amintitul, ci spre a-i cunoscce tendinti'a laudabila aflu de ajunsu de-o-cam-data a comunicá aci cea mai mare parte d'in prefatiunea zelosului autoriu in traductiune romanesca.

„Unu autoru pre stimatu a publicatu inainte cu mai multu de patru-dieci de anni una schitia forte geniale despre limb'a: albanesa, romana si bulgara, ²⁾, unde numesce limb'a daco-romana cea mai vechia si mai particularia intre idiomele latine.

Acésta asertiune in fapta e forte justa. Limb'a romana, de-si mai pucinu avuta, decatu limbele mai tenere d'in occidentu, posiede totu-si mai multe cuvinte classice d'in epoch'a lui Augustu, decatu cele latte limbe romane.

Cu tote aceste limb'a daco-romana a remasu mai necunoscuta publicului celui mare, că limba romana vorbita de diece millione de ómeni. Noi atribuim acésta fapta duoru cause principale: un'a, pusetiunea geografica a tierrei la estremitatea orientale a Europei isolata de ori-ce comunicatiune cu celealte natiuni romane; a dou'a causa, nu mai pucinu importante, e usulu seculariu alu caractereloru ciriliane, care s'a parasit u numai de vre-o 8—10 anni. Acésta impregiurare mai vertosu a produs aceea mare ratecire d'a tiene pre daco-romani poporu de vitia slava.

Celebrulu filologu, profesorulu Diez d'in Bonn, a fostu celu d'antaiu care a espusu in gramatec'a limbelor romane intr'o maniera scientifica legile, cari domnescu formatiunea limbelor romane ³⁾, dreptu ce i suntemu obligati cu mare multiamita. Ba acestu eruditu nu s'a occupatu in dictionariulu seu etimologicu ⁴⁾, decatu particularimente de trei limbe romane dominante italiana, spaniola si francesa. Eu speru deci a nu fi facutu lucru inutilu publicandu acésta incercare despre elementele latine in limb'a daco-romana avendu intentiunea a face se urmedie apoi si espusetiunea elementelor straine cari voru formá a dou'a parte a acestui opu.

Limb'a daco-romana s'a nascutu că si sororile sale, celealte limbe romane, d'in aceea limba rustica care au adusu-o cu sine cuceritorii Romani, Acésta limba latina vulgaria au rustica, a trebuitu naturaliment se se modifice atatu prin mestecarea cu limbile indigene vorbite de diverse natiuni supuse dominatiunei romane, catu si prin influenti'a mai mare au mai mica, ce au esercentu limbile altoru popore. Totu acésta s'a intemplatu si cu limb'a daco-romana.

Unu torinte de popore barbare a inundat Daci'a mai fara intrerumpere de la alu patrulea pana la trei-spre-diecelea seclu, de unde ar' trebuí se conchidemu, ca limb'a daco-romana s'ar' fi alterat sensibilmente prin relatiunile cu atatea elemente straine. Print'ru fenomenu extraordinariu nu s'a intemplatu acestu casu, ea a remasu essentialminte latina in fondulu său. Limb'a vechia slavona bulgara a esercentu, ce e dreptu, mare influentia a supr'a desvoltarei limbelor romane, cam de la alu sieseala seclu; unu numeru bunisoru de cuvinte latine s'a inlocutu cu cuvinte slave, cari s'au primitu literalimente, fara se se fia silitu cine-va a le assimilá. Limb'a greca moderna, au mai bine limb'a greca d'in evulu mediul, cea turca si magiara au inavututu dictionariulu limbelor daco-romane.

¹⁾ Dictionariu de etimologia daco-romana elemente latine comparate cu celealte limbe romane de A. de Cihac dedicat natiunei daco-romane.“

²⁾ B. Kopitar. Albanische, Walachische und Bulgarische Sprache. Wiener Jahrbücher der Literatur volum. 46, 59—106.

³⁾ F. Diez. Grammatik der romanischen Sprachen. II. Aufl. 3 vol.

⁴⁾ F. Diez. Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprache 2-te Aufl. 2 vol.

Celealte limbe romane posiedu unu fondu mai multu au mai pucinu considerabilu de eleminte germanice, cea daco-romana sengura a remasu curata, ca-ci cuvintele germanice, ce se afia intr'ins'a, sunt de introductiune forte recente.

De aci incolo autorulu espune pre scurtu detorint'a natiuniloru de a-si fissă limb'a natiunale; aréta, ca proecslu fissarei limbei trebuie se reuniesca doue elemente opuse; necessitatea si voia libera care se desvolta in poporn si prin poporu; amintesce pucinu si despre ortografi'a urmata ceea ce se concentredia in pasagiul classicu alu lui Quintilianu: „Ego nisi quod consuetudo obtinuerit sic scribendum quidque judico, quomodo sonat; hic enim est usus litterarum, ut custodian voces et velut depositum reddant legentibus.“

In urma recomandandu-si opulu criticei binevoitoria a publicului, cere indulgentia pentru unu lucru atatu de greu, catu de nou si espunendu pronuciarea unor litere trece la insirarea alfabetica a cuvintelor, comparandu-le cu celealte limbe romane. Opulu e forte recomandabilu, cu atatu mai vertosu, ca ni face cunoscutu tesauroiu latinu cu publiculu celu mere europeanu, si afara de acesta pote servi ori carui romanu inteligente de indreptariu in multe casuri dubie. Ar' fi bine, daca cei competenti aru apretiu mai cu deadinsulu acésta lucrare a zelosului autoriu.

T. Rosiu, prof. gim.

Varietati.

— Succesulu operei lui Victor Hugo, intitulata Anulu teribile — „l'année terrible“ — a intrecutu tota prevederile.

Sau vendutu 16 editiuni in timpu de 4 luni, si acésta n'a facutu de catu se marésca numerulcereriloru. Tipografulu Claye abia termina un'a editiune si deja trebue se incépa alta. A 17-a editiune abiá se puse in vendiare, si deja a trecutu de jumetate, in catu acumu se tiparesce a 18-a editiune.

„Rom.“

— O fapta démina de imitatu. Intr'u-n'a din dilele prime a le lunei curente se infacisia in cancelari'a directiunei scólei normali din Naseudu un'a muliere betrana din Rusulu Borgoului cu unu pruncu, ambii plangundu. Mulierea plangea, ca nu avea, de unde platí pentru pruncu cortelui si viptu, si asiá volieá a duce prunculu ér' a casa; ér' prunculu plangea cu amaru, pentru-ca betran'a nu volieá a-lu lasá se frequenteza scól'a, si se esprimá, ca decat se mérga a casa, mai bine voliese a remané pre stratele Naseudului. Facundu acésta scena o impresiune dorerosa asupra corpului invetatorescu, acesta se informa mai de aproape despre starea adeverata a lucrului. Betran'a era matus'a pruncului; mam'a pruncului a repausatu de vreo cati-va ani, ér' tatalu pruncului traiesci, inse si'a parasitu prunculu si ambla retacindu că vagabundu. Barbatulu betranei e neaptu de lucru si astfelui betran'a e avisata a ingrigi atatu de ne-potentiosulu ei sociu, catu si de prunculu amentitul cu numele: Georgiu Bont'a. Acestea fura motivele, din cari plangea betran'a si otarise cu totu pretiulu a duce cu sene prunculu a casa. Corulu invetatorescu consultá pe betran'a si-i puse la anema detorint'a unei mame, de a-si cresce pruncii la scóla; inse dens'a reflectá, ca atatu din caus'a lipsei, cu carea se lupta, catu si din caus'a departarei, nu e in stare a provedé prunculu cu viptu si cortelui. — Din acésta perplesitate ne scóse P. O. D. Iosifu Besanu, Jude la tribunalulu reg. din Naseudu, carele se oferí a-i platí cortelul si a-lu ajutá si cu viptu. Pentru acésta fapta nobile si démina de imitatu a susu numitului Domnu, subsrisulu corpu -si tiene de cea mai placuta detorintia, a-i aduce prin acésta in publicu cea mai cordiale si mai fierbinte multiumita.

Naseudu, in Septembre 1872.

Corpulu invetatorescu dela scól'a normale.

Publicatiune.

Subscrisii au onore a faca cunoscutu on. publicu, ca amu primitu asuprane

Directiunea suprema a bancei de asecuratiune si ipoteca

Tisza.

Asecuram in contra focului si grandinei pe langa premiele cele mai favoritórie.

La lipsarea tarifelor de premia ne extenedem pe terenul asecurarii vietii la toti ramii si modalitatatile esite pana acum.

Si damu garantia ceruta, dupa obligamintea on. societatii asecuratorie luata asuprasi pelanga **doue millione fl.**

Inceperea negoziului bancei ipotecarie vomu avé onore a o face cunoscuta onorat. publicu mai tardiui.

Provocandu atentiunea on. publicu la cele de susu, ne rogamu, ca se binevoiesca a -si face asecuratiunile la noi, onorandune cu increderea Domnieloru Sale.

1—3

Brasiovu in Septembre 1872.

Directiunea bancei

asecuratorie si ipotecaria „Tisza“

Agentura de producte de marmore si pétra de totu feliulu in Brasiovu.

Domnulu Antoniu Gerenday, proprietariulu c. reg. priv. a primei fabricre de manufacture din Pest'a — incuragiatiu prin partinirea din di in crescunda, de carea au parte in intregu imperiul manufacturele-i esclintje; voindu a efectui o latire mai generala pentru aceste article de trebuinta comuna, si ca aceste se se pota procurá cu usioretate ori unde-fiindu trebuintia de ele: a fondat mai multe agentie prin tota tienuturile imperiului, stabilindu de aceste si in Principatele Dunarene.

Fiindu ca pentru piati'a locala noue ni se concrediu o astu-feliu de agentie; amu onore a invita pe ouoratulu publicu din giuru ca la casu de trebuintia se binevoiti a me onora cu increderea D. Vostre.

Totu de odata amu onore a Vi anuntia, catote ordinariile ce privesc la monuminte atatu pentru morminte catu si pentru alte casuri, — de ori care marione si figura, restigniri, pétra pentru bozediu, mese pentru cafenele, ori ce soiu de lucruri pentru zidiri si alte manufacture — se vor implementi dupa cum va fi modelulu alesu din **Albulu** de manufacture de curendu edatu prin susu-stiamatul domnu fabricantu, care alb are unu contientu largu, — cu pretiulu insemnat in tarifa fabricala tiparita.

Pe langa esclinti'a si esfintetatea manufactureloru acestor'a astu de lipsa a aminti, cumca pana ce susu-numitul Domnu fabricantu de o parte da deprimere unor muncitori numerosi, bine alesi si provediti cu o iesusintia deplina in lucrările sale; de alta parte in privint'a esportarii manufactureloru, e proveditu cu o tarifa anume scadiuta atatu din partea Societati de navigatiunea pe Dunare, catu si din partea societatilor de cai-ferate.

Invitanu deci pe onaratulu publicu a se adresa la orce trebuintia la subsris'a firma care va executa la orce comanda, orunde, tota acordarile cu punctualitate si fora amanare, dupa placulu comendatoriloru.

Servatius & Graef,
in Brasiovu.

2—3

Nr. 1190 pal.

Dragusiu pre lunga o léfa anuale de 400 fl. v. a. si Cortelul liberu, — si finalmente.

4. Notariatulu Comunale Cartia cu salariu de 400 fl. v. a. si cortelul liberu se escrie prin acésta concursu pona la 10 Octobre 1872. —

Doritorii de a ocupa vreuna din aceste statiuni au a-si inainta la acestu oficiu suplicele timbrate si provediute cu atestatele de calificatiune pona la terminulu defisptu. —

Dela Pretur'a Visteană.

Nr. 956/pol. 1871.

0—1

Concursu.

1. Spre ocuparea oficiului de notariu comunale in Branulu sup. cu salariu anuale de 400 fr. v. a. locuintia gratuita,

2. a oficiului de notariu comunale in Branulu inf. cu salariu anuale de 400 fr. v. a. si locuintia gratuita,

3. a oficiului de notariu cercuale pentru comunele Zerneschi si Poiana Marului cu residentia si locuintia gratuita in Zerneschi si salariu anuale de 400 fr. v. a., si

4. a oficiului de notariu cercuale pentru comunele Tohanulu vechiu, Tohanulu nou si Olbacu, cu residentia si locuintia gratuita in Tohanulu vechiu si salariu anuale de 400 fr. v. a., si

5. a oficiului de notariu cercuale pentru comunele Vladeni si Cintari, cu residentia si locuintia gratuita in Vladeni si salariu anuale de 400 fr. v. a. — se escrie prin acésta concursu pona la 25 Octombrie 1872.

Doritorii de a ocupa vre-unulu din aceste oficile au asi inainta la subscris'a Pretura suplicele timbrate si instruite conf. §. 74 Art. de lege XVIII din 1871; aceia, cari nu posedu caleficatiunea ceruta acolo, voru avea la timpulu seu, a face rigurosul ce se va ordina prin Inaltulu Ministeriu reg.

Dela Pretur'a Branului.

Nr. 1103/pret. ex. 2872.

1—3

Concursu.

Spre ocuparea urmatoreloru posturi notariali cercuali si adeca!

1. Notariatulu Cuciulatianu constatatoriu din comunele: Cuciulata, Comana inferioare si Lupsia cu unu salariu anuale de 400 fl. v. a. quartiru liberu si localitati de cancelu in Cuciulata;

2. Notariatulu Venetiei inferiori constatatoriu din comunele: Venetia infr., Venetia superioare si Comana superioare cu salariu anuale de 400 fl. v. a. quartiru liberu si localitati de cancelu in Venetia inferioare; si

3. Notariatulu Vadeanu constatatoriu din comunele: Vadu, Buciumu, Mandra si Toderitza asemenea cu unu salariu anuale de 400 fl. v. a. quartiru liberu si localitati de cancelu in Vadu; — se deschide prin aceasta concursu pona in 16 Octombrie a. c.

Doritorii de a ocupa vreunulu din aceste notariate voru avea a-si tramite la acestu oficiu suplicele timbrate si provediute cu atestatele de calificatiune pona la tempulu determinatu.

Venotia infr. 20 Septembre 1872.

Pretur'a Venetiana.

Jacovu Popenciu,
Pretore.

Cursurile

la bursa in 27 Sept. 1872 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 25	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	8 "	75 "
Augsburg	—	—	108	25 "
Londonu	—	—	109	" "
Imprumutul nationalu	—	—	65	40 "
Obligatiile metalice vechi de 5%	—	—	70	35 "
Obligatiile rurale ungare	—	—	80	75 "
" temesiane	—	—	80	50 "
" transilvane	—	—	78	75 "
" croato-slav.	—	—	"	" "
Actiunile bancei	—	—	874	" "
creditalui	—	—	333	" "